

УДК 930 (477.73) «1945-2007»

Шкварець Валентин (Миколаїв)

ПОВОЄННА ТА СУЧАСНА МИКОЛАЇВЩИНА: ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ

Дослідження будь-якої історичної проблеми тісно пов'язане із вивченням та урахуванням наукових розробок, які тим чи іншим чином її торкаються. Це дає змогу не тільки урахувати новітні тенденції в історичній науці, а й позбавитися необхідності «наново вигадувати велосипед» і перенести більшу частину уваги на малодосліджені аспекти, поглибивши їх новими джерелами та висвітливши раніше не розкриті питання.

Створення нами розвідки «Миколаївщина у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.» привело до вивчення значного пласту доробок як радянського часу, так і сучасності, що й лягло в основу її групування на дві групи: радянську і сучасну. В основу історіографічного аналізу покладемо проблемно-тематичний принцип.

У 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. література, за винятком газетних матеріалів, із зазначеної тематики майже не випускалася. Особливістю окремих виступів, переважно публіцистичних, був здебільшого високий ступінь суб'єктивізму, оскільки їх автори були сучасниками, а найчастіше – активними учасниками тогочасних подій. Їх праці носять описовий характер, у них відсутній глибокий аналіз [1]. Одночасно, характерною рисою публікацій цього часу було те, що в них відсутня будь-яка полеміка, зовсім немає тематики місцевого самоврядування, бо в радянських умовах вона вважалася неактуальною.

Про Південь України, як один із найбільш проблемних регіонів, тоді навіть у центральних виданнях не йшлося. Зате на місцевому рівні широкого поширення набуло видання путівників, коротких нарисів, буклетів тощо [2].

Водночас праці 70-х – першої половини 80-х років ХХ ст. відрізняються від попередніх уже деяким дослідницьким підходом авторів до проблем, що вивчалися, намаганням охопити якомога більшу кіль-

кість питань, істотним розширенням джерельної бази. Ця література містить і різноманітний фактичний матеріал, який за критичного аналізу дозволяє відтворити атмосферу, що створилася тоді на Миколаївщині.

У 70-80-ті роки ХХ ст. відбулися й інші якісні зрушення у вивченні історії регіонів України. Характерними рисами розвитку історичної науки на цьому етапі, попри її ідеологічну заангажованість, стали комплексний підхід до розгляду подій, що особливо проявився у виданні колективних узагальнюючих праць; посилення уваги до регіонального вивчення історії; подолання ілюстративного, фактологічного підходу; розширення джерельної бази завдяки активній археографічній роботі; глибокий аналіз соціально-економічних та духовно-культурних перетворень на місцях [3]. Серед таких праць вагомий внесок у розробку історії краю взагалі, окресленої нами проблеми – зокрема, внесли такі колективні праці, як «Історія міст і сіл УРСР. Миколаївська область» (К.: УРЕ, 1971), «История городов и сел Украинской ССР. Николаевская область» (К.: УСЭ, 1981). Крім того, з середини 70-х років ХХ ст. на Миколаївщині почали видавати статистичні та інші збірники [4].

Фактичні дані, переважно використовувалися вибірково, для демонстрації тих чи інших досягнень, підтвердження правильності єдино обраного шляху, тому часто "фактаж", що вважався неприйнятним, замовчувався зовсім, іноді подавався дозовано чи трактувався як сумнівний. Через це використання опублікованих тоді праць вимагає уважного, критичного ставлення до них.

Після 1985 р. в історіографії почався етап бурхливого оновлення тематики історичних досліджень, докорінного підвищення взагалі інтересу до регіоналістики. Дослідження провідних істориків

В. Верстюка, С. Кульчицького, В. Смолія, О. Реєнта, О. Рубльова, В. Сергійчука, П. Панченка, В. Барана, В. Марочка, Я. Дашкевича, О. Гуржія, В. Даниленка та ін. стали концептуальними завдяки професійному науковому підходу, з розширенням джерельної бази та сучасним методологічним інструментарієм. За своїм змістом дещо наблизилися до таких публікацій і окремі миколаївські видання [5].

Сучасний період в осмисленні історіографічного доробку було започатковано у другій половині 80-х рр. ХХ ст., а справжній бум та розвиток регіональних історико-краєзнавчих видань розгорнувся уже в умовах незалежної України. Саме тоді для дослідників розпочався спочатку демонтаж всіляких цензурних обмежень, а згодом взагалі зникли ідеологічні обмеження і табу, цензура, це – по-перше, а по-друге, в цих умовах небувало зріс, і триває дотепер, інтерес до регіональної історії [6].

Це дозволило по-новому подивитись на науковий доробок минулого в Україні, сприяло появі низки спеціальних і різноманітних, різнопланових місцевих досліджень, глибоких пошуків і справді цікавих знахідок [7].

Певною відправною точкою у новому осягненні історії повоєнної та сучасної Миколаївщини слугували вміщені матеріали в навчальних посібниках викладачів педагогічного інституту (нині держуніверситет імені В.О. Сухомлинського), вищого училища культури та ін. [8].

Більше того, з'явилися публікації миколаївських істориків Н.Д. Колосовської, Ю.В. Котляра, М.Ф. Мельника, П.І. Соболя, В.П. Шкварця, М.М. Шитюка, Н.В. Шевченко та ін. з таких повністю закритих тем, як комуністичний терор і репресії на Миколаївщині, з однієї з найжахливіших подій – трьох радянських голодоморів, такого страшного соціального лиха, як повоєнний голод 1946-1947 років на Миколаївщині. До речі, ці проблеми з того часу постійно перебували в центрі уваги дослідників. До того ж наприкінці 2006 р. світ побачила монографія молодого науковця К.Є. Горбурова з цієї проблематики [9].

Вивчення науково-краєзнавчої пробле-

ми піднялося на новий щабель наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст., насамперед завдяки виходу у 2002 р. до 65-річчя утворення Миколаївської області фундаментальної праці миколаївських істориків «Миколаївщина: літопис історичних подій» (Херсон: Олді-плюс, 2002. – 710 с.). В ній окремі розділи присвячені показу першого повоєнного десятиліття (1944-1954 рр.), голоду 1946-1947 років як трагічної сторінки в історії Миколаївщини (проф. Шитюк М.М.), аналізуються питання соціально-економічного і культурного розвитку Миколаївщини в часи «хрущовської» відлиги (доц. Соболю П.І.), досліджується історія Миколаївщини 60-х – першої половини 80-х років ХХ ст., у роки проголошення та становлення незалежної Української держави (проф. Шкварець В.П.). Кандидат історичних наук Горбуров Є.Г. показав політичну палітру тогочасної Миколаївщини, а доц. Хаєцький О.П. зосередив увагу на висвітленні таких проблем, як національні меншини Миколаївщини, її символіка, а кандидат історичних наук Щукін В.В. проаналізував культурне та освітнє життя краю в ХХ столітті.

Важливим історіографічним надбанням з історії сучасної Миколаївщини є «Матеріали обласної науково-практичної конференції «10 років незалежності України: здобутки, проблеми, перспективи», присвяченої десятій річниці незалежності України 17 серпня 2001 року» (Миколаїв, 2001). У 2002 р. світ побачив історико-краєзнавчий нарис проф. Шкварця В.П., присвячений Миколаївщині першого десятиліття незалежної України [10]. Незабаром вийшли з друку друге видання його навчального посібника «Історія рідного краю. Миколаївщина» (Миколаїв: Видавництво МДГУ імені П. Могилы, 2004), а також однойменний посібник у видавництві ТОВ ВіД.

У 2002-2006 рр. вийшли перші в українській історіографії монографії В.П. Шкварця про визначних українських істориків М.М. Аркаса, І.Л. Борщака, Б.М. Мозолєвського (два видання), підручник «Миколаївці: визначні історики і краєзнавці минулого» та ряд ін. [11].

Важливими подальшими кроками у ви-

вченні історії повоєнної та сучасної Миколаївщини стали колективні праці миколаївських авторів про релігійні організації, національні меншини та їх національно-культурні організації тощо [12]. Важко переоцінити і ряд енциклопедичних, словникових, довідкових, календарних та інших видань місцевих авторів [13].

Варто підкреслити, що своєрідний історико-краєзнавчий бум на Миколаївщині розвивався як вшир, так і вглиб. Помітно наростала кількість видань з історії окремих міст (Миколаєва, Березнегуватого, Первомайська, Вознесенська, Врадіївки, Новоодеського, Снігурівського, Миколаївського районів Миколаївського краю), сіл та селищ (Баловне, Лиса Гора, Степове, Ковалівка, Романівка, Нагартана, Матвіївка та ін.). Характерно, що до цього стали прилучатися також автори із закордонного українства, наприклад, з далекої Австралії, що стало якісно новим явищем [14]. Подібне можна сказати і про зарубіжні публікації миколаївців М.М. Шитюка, Ю.І. Зайцева, В.П. Шкварця з проблем комуністичних репресій і голодоморів. З'явилися також такі видання, як художньо-документальні есе про непересічних особистостей краю [15].

Цінним джерелом для вивчення історії краю взагалі, сучасного його розвитку – зокрема, є тематичні статистичні збірки, галузеві видання, що з'явилися останніми роками [16].

Особливо важливе значення для вивчення історії повоєнної та сучасної Миколаївщини має розлоге видання про майже п'ять сотень Героїв Радянського Союзу та Героїв Соціалістичної Праці краю (336 Героїв Радянського Союзу, 118 – Героїв Соціалістичної Праці, 6 Героїв України). Близько 200 фрагментів через біографії ветеранів війни і праці доповнюють картину бойових і трудових подвигів миколаївців, без чого була б просто неможливою закінчена, цілісна історія звитяжного краю [17].

Помітним явищем, що сприяло активізації й актуалізації історико-краєзнавчих пошуків, поліпшенню їх змісту, зокрема, і в плані відходу від віджилих шаблонів і стереотипів та ін., стали IV і

V Республіканські конференції з історичного краєзнавства в Миколаєві у 1989 і 1992 роках, видання збірників доповідей і повідомлень на них [18].

Важливими є матеріали, видані до ювілеїв ряду вищих навчальних закладів, технікумів у Києві, Миколаєві, Одесі, із розповідями про становлення і подальший розвиток освіти і науки в Миколаївському краї, їх зв'язок з виробництвом, практикою, усіма сферами суспільного буття, про провідних освітян, педагогів, вчених [19].

Чимало цікавих матеріалів з обраної для дослідження проблематики опубліковано у серії двох десятків брошур «Реабілітовані історією». Згодом вони були доопрацьовані, узагальнені, і видані наразі до 2007 р. у трьох книгах [20]. Цей процес видання названих матеріалів буде продовжуватися і в наступному.

Неабиякий інтерес представляють також матеріали I-VI Миколаївських обласних краєзнавчих конференцій «Історія. Етнологія. Культура. Нові дослідження», що відбуваються один раз на два роки, багатьох інших конференцій, два видання «Лауреати обласної премії ім. М. Аркаса» (Миколаїв: Атол, 2003; Миколаїв: Можливості Кіммерії, 2006).

Не менше значення для висвітлення соціально-економічних, політичних та освітньо-культурних процесів у регіоні мають публікації у наукових збірках ВНЗ. Так, на 2008 р. тільки в МДГУ ім. Петра Могили видавалося 9 фахових наукових збірок з історії, філософії, екології та ін. Починаючи з 2001 р., Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти щорічно видавав «Краєзнавчий альманах», часопис «Вересень», інші матеріали. В обласному центрі виходив громадсько-політичний часопис «Горожанин» («Новий горожанин»), видаються наукові, гуманітарні та інші альманахи («Бузький Гард», «Гілея»), науковий щоквартальник «Емінак». Вищі навчальні заклади, училища, технікуми, інші установи і заклади, наприклад, міський водоканал, ряд підприємств, стали публікувати до своїх ювілеїв різноманітні матеріали, що не могло не доповнювати і збагачувати історію рідного краю.

Новим у досліджуваний період з окресленої нами проблеми стало і започаткування в 2004 р. МДГУ ім. Петра Могили серії «Вчені МДГУ ім. Петра Могили», «Біографічного покажчика». У тому ж році було опубліковано випуск №1, присвячений докторові педагогічних наук, професорові Букачу М.М. – завідувачу кафедри педагогіки і психології. Наступного року вийшов з друку випуск № 2 з розповіддю про Шкварця В.П. – доктора історичних наук, професора [21].

Відзначення 70-річчя утворення області, підготовка до цього знаменного ювілею в житті Південноукраїнського краю викликали незвичайну активність та творчу насагу і ентузіазм дослідників історії рідного краю, бажання якомога більше прислужитися йому, що виявилось в справжній «зливі» публікацій фахівців і аматорів, теоретиків і практиків.

Одним із яскравих свідчень цього стала, зокрема, презентація відразу 6-ти книг, що побачили світ до ювілею. Відбулася вона уже в спокійній, після урочистостей, обстановці за участі авторів з числа науковців, вчителів, працівників культури, державних установ, журналістів, краєзнавців-аматорів, багатьох меценатів, що доклали неабияких зусиль до виходу в світ видань, голови обласної державної адміністрації, доктора економічних наук, професора Олексія Миколайовича Гаркуші – ініціатора одного з видань, співавтора ювілейної книги [22] та багатьох ін.

А на початку 2008 року вийшла з друку монографія молодого миколаївського науковця Кирила Євгеновича Горбурова «Мой дед Григорий Горбуров» (Миколаїв: Видавництво ПП «Шамрай», 2008), в якій розповідається про бойовий і трудовий шлях заслуженого лікаря України, фундатора та організатора охорони здоров'я Миколаївщини, її онкологічної гілки, починаючи з 1953 року і до цього часу.

Таким чином, у нових історичних умовах небувало зросли як увага, так і масштаби історико-краєзнавчих видань, вперше сформувалася справжня історіографічна база проблеми. У той же час, залишається ще безліч проблем, які потребують своєї

уваги як на регіональному, так і на всеукраїнському рівнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коренєв І.О. Миколаївська область. – К.: Радянська школа, 1958; Земля в цвіту. Соціалістичні перетворення на Миколаївщині за 50 радянських років. – Одеса: Маяк, 1967, Миколаїв у борні. – Одеса: Маяк, 1969 та ін.

2. В ногу со временем. – Одесса: Маяк, 1976; В победном строю. – Одесса: Маяк, 1977; В труде как в бою (из истории социалистического соревнования на Николаевских судостроительных заводах (1920-1978 гг.) / Сборник документов и материалов. – Одесса: Маяк, 1972; Выборный П. Миколаївщина. Путівник по пам'ятних місцях. – Одеса: Маяк, 1970; Його ж. Первомайськ. – Одеса: Маяк, 1968; Выборный П. Николаев. Путеводитель. – Одесса: Маяк, 1979; Гуйван В. Город корабелов Николаев. Путеводитель. – Одесса: Маяк, 1976; Карпенко В. Кінбурнська коса. Нарис. – Одеса: Маяк, 1977; Його ж. Подорож на острови. Путівник. – Одеса: Маяк, 1979; Його ж. Люди и корабли. Очерки. – Одесса: Маяк, 1980; Кац Р.С., Златопольская О.М., Смирнов А.И. Черноморский судостроительный. 1898-1972. – Л.: Судостроение, 1973; Крыжицкая С., Лейпунская Н. Ольвия – память тысячелетий. – Одесса: Маяк, 1978; Лифанов В., Миющенко В. Николаев. 1789-1989. Страницы истории: Справочник. – Одесса: Маяк, 1989; Павлик И., Лифанов В., Мичаковская Л. Николаев. Улицы рассказывают. – Одесса: Маяк, 1988; Пастушенко Н. Очаков. – Одесса: Маяк, 1973; Петраш А. Музеи Николаева. Путеводитель. – Одесса: Маяк, 1979; Петренко В. Дума про Баштанку. Нарис. – Одеса: Маяк, 1979; Слободянюк Б. Вознесенськ. Історико-краєзнавчий нарис. – Одеса: Маяк, 1972; Його ж. Вознесенськ. Нарис. – Одеса: Маяк, 1978; Умеренков А. Корабелы живут над Бугом. Очерк. – Одесса: Маяк, 1977 та ін.

3. Нариси історії Миколаївської партійної організації (1897-1968 рр.). – Одеса: Маяк, 1969; Історія міст і сіл УРСР: Миколаївська область. – К.: УРЕ, 1971; История городов и сел Украинской ССР. Николаевская область. – К.: УСЭ, 1981; Народное хозяйство Николаевской области за годы восьмой и девятой пятилеток: Статистический сборник. – Одесса: Маяк, 1977 та ін.

4. Николаевщина в цифрах. Краткий статистический сборник. – Николаев: 1974, 1978, 1980, 1983; Очерки истории Николаевской областной партийной организации. – Одесса: Маяк, 1980; Николаеву – 200 лет. 1789-1989. Сборник документов и материалов. – К.: Наукова думка, 1989; Городу Николаеву – 200 лет. В помощь политинформаторам, идеологическому активу. – Николаев: 1989 та ін.

5. Николаевщина социалистическая. Документы и материалы. Документы и материалы. 1946-1980. – Одесса: Маяк, 1990; Чудесный сплав. Документы и материалы из истории дружеских связей трудящихся Николаевщины с трудящимися братских советских республик (1917-1977). – Одесса: Маяк, 1991.

6. Корифеї української науки. За редакцією В.П. Шкварця. – Миколаїв: ТОВ ВіД, 1999; Козирев О.С., Шкварець В.П., Гуржій В.В. Історія єврейського народу. За редакцією В.П. Шкварця. – Миколаїв: 1996; Курас І.Ф., Багмет М.О., Федьков І.І., Шкварець В.П. та ін. Короткий довідник з історії України. – К.: «Вища школа», 1994.

7. Сергиенко Л., Главатый С. Мир здоров'я. – Одеса: Маяк, 1992; Шкварець В.П., Мельник М.Ф. Миколаївщина: погляд крізь століття. Нарис історії. – Миколаїв, 1994; Шитюк М.М. З власним народом війна. – Миколаїв, 1995; Його ж. Голодомори ХХ століття в Україні. – Миколаїв, 1998; Заболотний В.В., Лісецький Ф.М., Молодецький А.Є. Миколаївська область: географічний словник-довідник. – Миколаїв, 1996; Колосовська Н.Д., Соболь П.І., Шитюк М.М. Політичні партії та Миколаївщина ХХ століття. – Миколаїв, 1996; Колосовська Н.Д., Шитюк М.М., Шевченко Н.В. Державотворення в Україні. – Миколаїв, 1996; Павлик І.С., Тригуб П.М., Білюк О.В. Історія Миколаївщини. На допомогу учням шкіл. – Миколаїв, 1997; Шитюк М.М. Масові репресії проти населення Півдня України в 20-50-ті роки ХХ ст. – К., 2000; Добровольський О. Крізь тисячоліття. Історія Миколаївщини в топонімах. – Миколаїв: Можливості Кіммерії, 1998; Шкварець В.П. Етапи державотворення в Україні. – Миколаїв: Тетра, 2002; Його ж. Історія держави і права України. – Миколаїв: Тетра, 1999; Шкварець В.П., Орловський В.К. Історія держави і права України. – 2-е видання. – Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. П. Могили, 2005; Шкварець В.П. Українська еміграція: від минувшини до сьогодення. – Миколаїв: Тетра, 2002.

8. Історія української культури. За редакцією В.П. Шкварця. – Миколаїв: 1992; Історія України. За редакцією В.П. Шкварця. – Миколаїв: 1992 (Перевидане 2-е видання. В 1997 р.); Історія України в особах. Навчальний посібник за ред. В.П. Шкварця. Частина І. – Миколаїв, 1993; Історія України в особах. Навчальний посібник за ред. В.П. Шкварця. Частина ІІ. – Миколаїв, 1993; Козацька веселка над Бугом. Хрестоматія з народознавства. – Миколаїв, 2002 та ін.

9. Горбуров К.Є. Голод 1946-1947 років на території Півдня УРСР. – Миколаїв: Видавництво ПП «Шамрай», 2006.

10. Шкварець В.П. Миколаївщина першого десятиліття незалежної України. 1991-2001. Історико-краєзнавчий нарис. – Миколаїв-Одеса: Видавництво ТОВ ВіД, 2002.

11. Шкварець В.П. Микола Миколайович Аркас: життя, творчість, діяльність. – Миколаїв-Одеса: Тетра, 2002; Його ж. Ілля Боршак: життя, діяльність, творчість. – Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. П. Могили, 2002; Його ж. Борис Миколайович Мозолецький: життя, творчість. – Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. П. Могили, 2006 (перше видання – 2004 р.); Його ж. Миколаївці: визначні історики і краєзнавці минулого. – Миколаїв: МДГУ ім. П. Могили, 2005 та ін.

12. Релігійні організації на Миколаївщині: історія та сучасність. Науково-популярний довідник. –

Миколаїв: Видавництво МФ НауКМА, 2001; Миколаївщина багатонаціональна: з історії етнічних спільнот регіону. – Миколаїв: Атол, 2005; Міронова І.С. Національні меншини в Україні. Навчальний посібник. – Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. П. Могили, 2006 та ін.

13. Николаевцы. Энциклопедический словарь. Под редакцией В. Карнауха. – Николаев: Возможности Киммерии, 1999; Жадько В.О. Историчний календар Миколаївщини «Узбереги Божої ріки». – К.: 2003; Хто є хто на Миколаївщині: видатні земляки. Довідково-біографічне видання. Випуск третій. – К.: ВАТ «Поліграфкнига», 2005 та ін.

14. Обруч П. Трикратський район на Миколаївщині // Кардаш П. Злочин. (Про комуністичні репресії і голодомори в Україні в ХХ ст.). – Мельбурн, Київ: Форум, 2003.

15. Див.: наприклад: Шкварець В.П. Миколаївці: визначні історики і краєзнавці минулого. – Миколаїв: ТОВ ВіД, 2004 та ін.

16. Діти, жінки та сім'я в Миколаївській області в 2000 році. Статистичний збірник. – Миколаїв, 2000; Інвестиційна та будівельна діяльність підприємств Миколаївської області у 1999-2000 роках. Статистичний збірник. – Миколаїв, 2001; Літературна Миколаївщина в особах. За редакцією В.П. Бойченка. – Миколаїв: Ганна Гінжол, 2001; Бойченко В.П. З історії словесності на Миколаївщині. – Миколаїв: Видавництво ТОВ ВіД, 2005; Наука Миколаївської області. Статистичний збірник. – Миколаїв, 2000; Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Миколаївської області. Статистичний щорічник. – Миколаїв, 2001; Природний рух населення в Миколаївській області. Народжуваність. Смертність. Статистичний збірник. – Миколаїв, 2001; Промисловість Миколаївської області. Статистичний щорічник. – Миколаїв, 2001; Середні ціни і тарифи на споживчі товари, платні послуги та їх індекси у 1999-2000 роках. Статистичний збірник. – Миколаїв, 2000; Сільське господарство Миколаївщини. Статистичний збірник. – Миколаїв, 2000; Статистичний щорічник Миколаївської області за 2000 рік. – Миколаїв, 2000; Статистичний щорічник Миколаївської області за 2000 рік. – Миколаїв, 2001 та ін.

17. Золоті Зірки Миколаївщини. Енциклопедичне видання. – Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. П. Могили, 2005; Видання 2-е, 2007.

18. Шануючи пам'ять патріота України. Документи і матеріали про життя та діяльність М.М. Аркаса. За редакцією В.П. Шкварця. – Миколаїв: 1997; Великий історик, державний діяч, патріот України. Тези і матеріали доповідей і повідомлень другої Миколаївської обласної історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 130-річчю з дня народження М.С. Грушевського. – Миколаїв: 1999 та ін.; IV Республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства. Тези доповідей і повідомлень. – К.: 1989; V Республіканська наукова конференція з історичного краєзнавства. Матеріали доповідей і повідомлень. – К.: 1992.

19. Миколаївський державний університет. Історичний нарис. 1913-2003. – К.: Златограф-дизайн,

2005; Професори Одеського (Новоросійського) університету. Біографічний словник. Видання друге, доповнене. – Т. 4. – Одеса: Астропринт, 2005; Кращі науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів України. Випуск третій. – К.: Видавництво «Болгов Медіа Центр», 2006; Храм освіти на Інгульських схилах. Про Миколаївський державний гуманітарний університет ім. Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». – Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. П. Могили, 2006 та ін.

20. Реабілітовані історією. Миколаївська область. Книга перша. – Київ-Миколаїв: Світогляд, 2005; Реабілітовані історією. Миколаївська область. Книга друга. – Київ-Миколаїв: Світогляд, 2006; Реабілітовані історією. Миколаївська область. Книга третя. – Київ-Миколаїв: Світогляд, 2007.

21. Букач Микола Миколайович. Випуск №1. – Миколаїв: Видавництво МДГУ ім. Петра Могили,

2004; Шкварець Валентин Павлович. Біобібліографічна серія. Випуск 2, 2005.

22. Див.: Миколаївщина. Фотоальбом. – Миколаїв: Дизайн та поліграфія, 2007; Миколаївщина в новітній історії. Навчальний посібник. – Миколаїв: Видавництво ПП «Шамрай», 2007; Якименко С.І. Мій рідний край, моя маленька Батьківщина. Книга для молодших школярів. – Миколаїв: Видавництво Ганни Гінкул, 2007; Золоті зірки Миколаївщини. Видання друге, доповнене. – Миколаїв: Видавництво МДГУ імені Петра Могили, 2007; Моє улюблене місто Миколаїв. Книга для учнів. – Миколаїв: Видавництво «Ліон»; «Дикий Сад» – археологический памятник XIII–IX вв. до н.э. – ровесник Трои. – Миколаїв: Видавництво Ірини Гудим, 2007; Миколаївська область. 1937–2007. Історичний альманах. – Миколаїв: Видавництво «Атол», 2007; Набір листівок «Миколаївській області – 70 років». – Миколаїв: 2007 та ін.

Валентин Шкварець *Повоєнна та сучасна Миколаївщина: історіографія проблеми*

Стаття розкриває досягнення історичної науки з питань вивчення післявоєнного та сучасного періодів історії Миколаївщини. Автор окреслює як здобутки, так і недостатньо вивчені питання, на які треба звернути увагу дослідникам.

Ключові слова: історіографія, історія України, Миколаївщина, друга половина ХХ ст., сучасні дослідження.

Валентин Шкварець *Послевоенная и современная Николаевщина: историография проблемы*

Статья раскрывает достижения исторической науки по вопросам изучения послевоенного и современного периодов истории Николаевщины. Автор обрисовывает как достижения, так и недостаточно изученные вопросы, на которые необходимо обратить внимание исследователям.

Ключевые слова: историография, история Украины, Николаевщина, вторая половина ХХ ст., современные исследования.

Valentine Shkvarets *Post-war and modern Mykolayiv region: the historiography of a problem*

Article opens achievements of a historical science on questions of studying of the post-war and modern periods of history Mykolayiv region. The author depicts both achievements, and insufficiently investigated questions to which it is necessary to pay attention to researchers.

Key words: historiography, history of Ukraine, Mykolayiv region, second half XX century, modern researches.

Рецензенти:

Тригуб П.М. – д.і.н., професор

Тригуб О.П. – к.і.н., доцент

Надійшла до редакції 14.01.2008